

JOAN ESTELRICH, “LA VIDA RABEJANT-SE EN LA LECTURA”
Isidor Cònsul

Joan Estelrich, Entre la vida i els llibres. Pròleg d'Isabel Graña. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

Dissortadament, Joan Estelrich (1896-1958) és encara massa desconegut entre nosaltres i potser la prova més fefaent siguin les migrades vuit ratlles que li dedica el volum corresponent d'Història de la Literatura Catalana, de Riquer/ Comas/ Molas. Compto que una bona dreuera per acostar-s'hi passa per caminar l'**homenot** que li dedicà Josep Pla, un dels més carregats de benvolença envers el retratat i dels que dissimulen, si hi era, la punta d'engelosiment que a voltes emboirina els perfils que Pla dibuixava. El presenta com un tipus vital, corpulent, “bon vivant”, simpàtic i fascinator, remarcant, només d'entrada, que en una terra on els intel·lectuals acostumen a **fer cara de mussol** i n'hi ha tants amb **fesomia sagristanesca**, el seu aire solar i expansivitat física feien un efecte admirable. El retrat parteix de les relacions d'Estelrich i Eugeni d'Ors, a qui féu de secretari, i el trencament esdevingut a Lisboa, el 1919 i amb Teixeira de Pascoaes com a testimoni. El text de Pla té moments d'inusual intensitat lírica, com el record nocturn i romàntic d'un viatge que feren plegats a Mallorca i, per acabar d'enllaminir la presentació del personatge, dóna notícia de l'entremaliada habilitat d'Estelrich que podia servir els interessos de Cambó a Catalunya menant la Fundació Bernat Metge i els de Joan March a Mallorca dirigint al mateix temps el diari “El Dia”. Ho feia sense despenjar-se gens l'arribada escarola que el coronava tot i tenint en compte que Cambó i March no es podien veure.

L' **homenot**, però, defuig els aspectes més cantelluts de la biografia d'Estelrich, el seu posicionament durant la guerra civil espanyola i la col·laboració posterior amb el franquisme. Pla simplement ho silencia i es limita a apuntalar la grandesa del personatge en el joc de dues proposicions i una antítesi: apunta en positiu la seva indiscutible vàlua intel·lectual i una compulsada capacitat de treball, i per la banda negativa l'enorme dispersió que traginava. Aquest darrer punt, segons Pla, va impedir-li que es pogués

dedicar de ple a la creació de l'obra compacta i sòlida que tothom semblava esperar: **tota la seva vida no fou més que una preparació per emprendre aquesta obra (...)** Quan penso en Estelrich des d'aquest punt de vista el veig com un cirineu carregat d'un enorme pes inútil, bufant i esbufegant d'esterilitat (...) **En el curs de la seva vida, Estelrich només tingué temps per a les coses inútils. Visqué permanentment en una dispersió tràgica.** El retratista carrega massa d'ombres les darreres pinzellades i per això potser sigui més ajustada la imatge que en dóna Josep Massot que no dubta a presentar-lo com **el més prolífic dels escriptors mallorquins, l'omnipresent Joan Estelrich.**

ELS LLIBRES I LA VIDA

Entre la vida i els llibres fou publicat per Joan Estelrich l'any 1926 a la col·lecció "El ram d'olivera" de Llibreria Catalònia. Segons el projecte d'obra no realitzada de què es planyia Pla, aquest volum era el quart d'una sèrie de set que, a mena de sistemàtica biografia intel·lectual de Joan Estelrich, avançava de 1912 a 1926 recollint els nombrosos assaigs i articles que l'escriptor havia escampat per una munió de diaris i revistes. Atesa, però, la reconeguda dispersió de l'intel·lectual mallorquí, el projecte es contemplava amb més interrogants i aparences que no pas una estricta realitat. És per aquesta raó que una pragmàtica nota editorial s'avançava a anunciar que la publicació de les diferents peces del conjunt es faria a mesura que ho permetessin les circumstàncies. Per una regla de tres de plantejament similar, l'hipotètic quart volum esdevenia el primer a veure a llum, tot i que, Entre la vida i els llibres, segons que assenyala Isabel Graña en el pròleg que acomboia la reproducció de la mateixa edició de 1926, s'ha de considerar entre les més representatives de la personalitat d'Estelrich, sobretot en la mesura que recull bona part de les seves preocupacions per l'home, la realitat d'un nou humanisme que no havia parat de ponderar en escrits i conferències.

El volum es concreta en una suma de treballs de crítica i reflexió literària amb una única i cabdal excepció, l'assaig filosòfic sobre Sören Kierkegaard que té el seu origen, segons Pla, en una profunda crisi religiosa.

A banda de la circumstància, constitueix el primer paper a les cultures peninsulars sobre l'existencialista danès, uns anys abans que se n'ocupés Miguel de Unamuno. **No és que el fet tingui, per ell mateix, gens d'importància** -diu Pla. **És simplement perquè donar a cadascú el que és seu és agradable.**

La resta dels assaigs aplegats són d'estirp literària i reporten comentaris i experiències de lectura referits a Leopardi, Maragall, Conrad, Charloun Rieu i Jules Romains. És un llibre, doncs, que respon a l'esperit del pròleg que hi posà el mateix Estelrich: la redundància de ser un llibre llibresc, on per cada ratlla escrita n'hi ha cent de llegides abans. Per al mallorquí, però, l'adjectiu llibresc mai no volia dir oposat a la vida ni la literatura no s'eixarreïa en un gaudi només estètic o historicista. Ans al contrari, els llibres l'excitaven a l'impuls vital i al desig d'acció. Just per aquest motiu és tan actual i moderna la música que dringa de la seva immersió literària: **la vida rabejant-se en la lectura, els llibres estimulant les experiències vitals.**

Tant de bo, l'oportunitat del centenari d'Estelrich serveixi per començar a fer justícia al personatge i perquè, un cop catalogat, el seu important arxiu personal pugui ser posat a l'abast dels estudiosos.

Isidor Cònsul